hij schept met zijn toovermacht allerlei beelden uit de onzienlijke wereld, die u bezighouden met een zuiver fantastische, en toch concreet en tastbaar u lijkende wereld. Er zijn er in de middeleeuwen, van wie de exempelen en legenden verhalen, dat ze hun ziel aan den duivel verkocht hebben, dat ze zich aan hem hebben overgegeven, of op andere wijze, b.v. door een ondoordacht woord, in zijn macht geraakt zijn.

Zoo is het te verstaan, dat Faust al dadelijk opgenomen werd in de sagen, waarin de volksgeest zich opvoedde met al de schuchterheid en toch ook weer overmoedigheid, die een periode van geestelijke puberteit kenmerken; ik hoop, dat ik het zoo niet al te fout gezegd heb. Er kwam een reeks van verhalen, die het gegeven van Faust uitwerkten op onderscheiden manier. Maar telkens is toch wel dit het overheerschende beeld: Faust wordt voorgesteld als de man, die zijn ziel in ruil van het begeerde goed aan den duivel verkoopt; nu eens is hij de heros, dan weer de geleerde, de worstelaar, of de grappenmaker of spotter of vijand of zoeker of toovenaar; maar altijd weer komt naar voren toe, dat de macht der verleiding in duivelschen vorm op hem afkomt en dat die verleiding, met zijn aanvankelijk geboden weerstand, en ten slotte gretige aanvaarding, een spannend drama geven van menschelijken strijd en worsteling met zichzelf en den hooze; een strijd, die beurtelings in een schandelijk einde, of in een met moeite, maar dan ook met eere, behaalde zegepraal over de duistere verleidingsmachten, eindigt. Het komt er telkens maar weer op aan, wat de samensteller van het verhaal met zijn thema heeft willen doen: een boetepreek geven, waarin de menschen met een gezicht op het akelig spektakel van een verdoemeling ietwat hardhandig om bekeering werden „aangesproken" en vermaand; dan wel een evangelieverkondiging, die liet zien, hoe zelfs bij zóó spannende verwikkeling, als een zielsverkoop aan den duivel uiteraard geven moet, toch nog redding mogelijk is.

In den laatsten zin nu heeft Goethe het thema aangevat en uitgewerkt. Goethe treedt in zijn Faust op als prediker van een eigen evangelie. Hij wil ons onder meer doen zien, hoe de mensch in zijn bestaan met de macht van het kwaad te maken krijgt — en hóe hij boven het kwaad uitstijgen en het overwinnen kan. Goethe heeft aan al de bewerkingen van de Faustsage, die vóór de zijne gegeven waren, een eigen oorspronkelijke variatie gegeven. Predikanten als Johannes Gast waren voorgegaan, om de Faust-figuur te teekenen in haar ijzingwekkend vermogen: en zelfs een geleerd paard en een dito hond waren den dominee niet te kras geweest. Melanchton had er ook van gehoord en daarvan blijk gegeven; Luther niet minder; hij geeft zelfs Kindlingen (Kittlingen) als geboorteplaats van Faust aan. De stem van Piscinarius (Joh. Weiher) mocht tot bezinning roepen; het baatte niet meer; men liet zich het prachtige gegeven niet meer ontnemen. In platte volkslectuur was, evenzeer als in hoogstaande tooneelbewerkingen, het thema van Faust, in den greep der verleiding, uitgewerkt. De muziek had óók haar bewerking gegeven. En toen was het de tijd voor Goethe om zijn genie en zijn eigen denkkracht op dit thema te werpen. Hij heeft er een drama van gemaakt, dat door zijn diepte en probleemstelling nog altijd in den strijd der geesten vóórópgaat.

En voorzoover nu, in den Faust, Mefisto ons een leer over het kwade aandient, die naar onze overtuiging rechtstreeks ingaat tegen wat in dezen de Heilige Schrift ons leert, daarom wil ik Mefisto stellen tegenover Satan. We zullen zien, hoe actueel de kwestie ook is voor den cultuurmensch onzer dagen.

Slechts moge ik bij voorbaat opmerken, dat de beperking, die de regel van ons blad bij het schrijven van hoofdartikelen oplegt, hier en daar weglating van overigens merkwaardige momenten zal noodzakelijk doen zijn.

K. S.

UIT DE SCHRIFT.

Uitgerekend....

> En het geschiedde als de Ark des Verbonds des Heeren in het leger kwam, zoo juichte gansch Israël met een groot gejuich, alzoo, dat de aarde dreunde...
> en de ark Gods werd genomen...
> 1 Sam. 4:5 en 11a.

Israël had het uitgerekend.

Men had een toestand geconstrueerd, waarbij God helpen moest.

Het had er allen schijn van, dat men God zoo ongeveer kon vóórrekenen, dat Hij nu wel verplicht was te helpen. De som kwam immers uit!

Denk maar na: boven de ark woonde de heiligheid des Heeren. God had Zijn tegenwoordigheid in Israël aan de ark verbonden; welnu: haal de ark in het leger, dan haalt ge God er naar toe. En is God er, dan kan het leger niet geslagen worden. Want God is almachtig en geen vijand kan tegen Hèm op.

Het klopte. Men had het goed uitgerekend.

Maar de uitslag van Israëls kamp (bij Eben-Haëzer nog wel!) is anders dan Israël dacht. De slag wordt verloren. En de ark — werkelijk die ark, waarboven God zelf troont, wordt door de Filistijnen weggevoerd.

Israël heeft mis gerekend.

Dat kon ook niet anders.

Formeel was 't wel in orde, naar 't scheen: de ark was er, en dus was God er, in die slagorden.

Maar men vergat één ding. En wel dit, dat God niet als een afgod wil behandeld worden. Afgoden kuhnen we meedragen; we sturen ze, waar we ze hebben willen. Maar God zal zeggen, waar Hij óns hebben wil. En al kunnen we dan uitrekenen, dat om uiterlijke redenen en op uiterlijke gronden alles in orde moet zijn, dan blijkt het wel eens, dat we ons vergisten.

God wilde in Zijn goedheid komen wonen boven de ark, maar door dat, overigens schoone, maar menschelijke, getimmerte te halen, dwong men God niet.

God geeft in Zijn genade regelen voor Zijn dienst, opdat wij Hem zouden kunnen ontmoeten en dienen op een wijze, die Hem eert.

Maar dat beteekent niet, dat als wij de regelen volgen, God dan ook door ons wordt gedwongen.

Want hoezeer God ook Zelf souverein is om de vormen voor Zijn dienst ons voor te schrijven, hoezeer wij ook een dure roeping hebben, God te gehoorzamen, ook in de vormen — God blijft souverein. En ledige vormen — wel die zijn ledig, daarin is God niet en daarin is Zijn gunst niet.

O, onze ziel kan die Israëlieten zoo goed verstaan.

Ook wij hebben zoo menigmaal de neiging om te letten op uiterlijkheden. Wanneer we dan in den vorm zijn, dan hebben we zoo spoedig het gevoel, dat er niets meer aan ontbreekt; dat God ons nu wel zal helpen; dan worden de genademiddelen voor ons een soort wondermiddeltjes, bij welker gebruik we zouden willen uitrekenen, dat ze nu toch wel moeten helpen.

En ach, hoe menigmaal laat onze God ons dan gevoelen, dat we misrekenden.

Gelukkig, dat Hij dat doet.

Wij zullen moeten verstaan, dat niet om het middel onze God genadig is. Niet om ons bidden, niet om onzen kerkgang, niet om onze Avondmaalsviering, niet om eenigen vorm komt God. Zeker, Hij geeft Zijn wetten, ook voor den vorm.

Maar al vraagt Hij van ons, dat we merken op den vorm, we zullen toch blijven verstaan, dat Hij zegent alleen uit genade.

En dat Hij komt, als het óók van binnen in orde is. Ja, maar dan niet met de orde van den Farizeër, maar met de orde van het genadeleven, beleefd in dit woord: „een gebroken en verslagen hart zult Gij, o God, niet verachten".

En als we dát beleven aan den voet van het kruis van onzen Christus — och, dan is er niet steeds van te voren al gejuich in het leger, nog vóór de slag is begonnen maar dan is 't eind: door genade zijn wij meer dan overwinnaars met Hem.

Dan rekenen we niets uit.

Maar we gelooven onzen God op Zijn Woord.

En dan eischen we niet, dat God onzen weg gaat.

Maar dan smeeken we, of wij Gods weg mogen vinden.

J. W.

KERKELIJK LEVEN.

Prof. Haitjema's egaal kerkbegrip.

I.

Na de breede uiteenzetting van Prof. Haitjema's bezwaren tegen de Synode van Assen volge nu in afzonderlijke korte artikelenreeksen onze kritiek.

Voorop ga dan het eigenaardig kerkbegrip, dat Prof. Haitjema er op na blijkt te houden.

Zijn „autos epha" (hij heeft het gezegd en daarmee uit) is Junius. Calvijn staat op het tweede plan.

Nu willen wij het er ditmaal niet over hebben of het juist is Junius' autoriteit zoo hoog aan te slaan.

Ook niet, of zijn vertaling van het volgende citaat niet voor verbetering vatbaar is.

Hij haalt dan van dezen godgeleerde aan: „op geen enkele wijze is het noodzakelijk, noch, dat de autoriteit der Kerk ons het Schriftgezag bevestige, noch dat de decreten van kerkvergaderingen het stevigen: de roeping van beide is veel meer, om het gezag, waarmede God zelf de Schrift bekleed heeft, door te geven en verder te verbreiden".

Hier polemiseert Junius natuurlijk tegen Rome, gelijk Prof. Haitjema zelf erkent.

Maar volgens hem bedreigt het Roomsche gevaar ook het Gereformeerde leven der 20ste eeuw.

Daarom heeft de belijdende kerk „ter dege toe te zien, dat zij niet de rol op zich neemt van God te helpen in de steviging van 't gezag van Zijn Woord: door besluiten te nemen op hare wettige hoogste vergadering, die bedoelen het Woord te beveiligen, maar met dat al weleens staketselen konden beteekenen, waardoor de levende doorwerking van de autoriteit der sprake Gods in het Woord wordt belemmerd!"

Hoewel „handhaving" van het Schriftgezag, mits goed verstaan, er mee door kan, geeft hij toch de voorkeur aan Junius' woorden „dóórgeven" en „verder verbreiden".

Daarin ziet hij de roeping der kerk inzake het Schriftgezag.

Men zal al bemerkt hebben, dat Prof. Haitjema zich graag zwevend uitdrukt.

Mogen wij het citaat van Junius den tekst noemen en Prof. Haitjema's beschouwing de preek, dan slaat die preek op den tekst als een tang op een varken.

Junius veroordeelt het, dat de kerk het Schriftgezag met haar gezag zou bevestigen en versterken. Dat doet Rome. Omdat het het kerkelijk gezag stelt boven het Schriftgezag.

Nu zou men verwachten, dat Prof. Haitjema eens konkreet had aangetoond, dat Assen, zij het dan zonder te bedoelen, de Schrift afhankelijk gemaakt heeft van het kerkelijk gezag.

Dat heeft Prof. Haitjema niet gedaan.

Dat kon hij ook niet doen.

Daartoe heeft Assen niet de minste aanleiding gegeven.

Nergens kan hij in al de rapporten dezer Synode ook maar één uitdrukking vinden, waaruit blijkt, dat de Synode de houding aannam: het Schriftgezag is op zichzelf onvoldoende, nu zal ik, Synode het eens stevigen.

Prof. Haitjema heeft dat gevoeld.

Daarom gaat hij er omheen praten.

Ja, ziet gij, de besluiten van de „wettige hoogste vergadering" konden met dat al weleens staketselen beteekenen, waardoor enz.

Maar de vraag is niet wat kon, maar wat is.

Daarenboven springt hij van het „stevigen" ineens over op het „staketselen oprichten" om de doorwerking van het Woord Gods te belemmeren.

Dat zijn echter twee heterogene, geheel andersoortige begrippen.

Wie zal, als hij meent, dat zijn huis bedenkelijk zakt en het gestevigd moet worden, staketselen gaan oprichten opdat de gemeenschap tusschen de bewoners van dat huis en de buitenwereld worde bemoeilijkt.

Neen, dan zal hij dat huis door flinke steunpalen schoren en de fundamenten, waar noodig, laten betonneeren.

Met die staketselen zou hij niet anders bereiken, dan dat het huis op een goeden dag voorovervalt en misschien ettelijke voorbijgangers onder zijn puin levend begraaft.

Men bemerkt hiernit, hoe onlogisch het betoog van Prof. Haitjema is.

En overkwam hem dat alleen op dit punt, we zouden het gaarne als een kleine uitglijding beschouwen.

Maar, gelijk we nader hopen te bewijzen, gebeurt hem dit herhaaldelijk.

Daarmee willen we niet beweren, dat Prof. Haitjema geen logisch denker is.

Wij weten wel beter.

Doch dit verraadt, dat hij een zwak standpunt wil verdedigen.

Wie op een ijsschol wegdrijft, maakt rare evenwichtstoeren om niet te verdrinken.

Hij moge overigens in het dagelijksch leven de bedaardheid en bezadigdheid zelf zijn!

Dat Prof. Haitjema zulke sprongen maakt, komt niet het minst door zijn kerkbegrip.

Wij laten nu daar, dat hij, de reorganisatieman, blijk geeft nog altijd het genootschappelijk kerkbegrip aan te kleven.

Hij spreekt van „de kerk" (niet van: de kerken) „op hare wettige hoogste (niet „meerdere") vergadering".

De hierarchische Synodale idee speelt hem nog immer parten.

Dat zullen we echter nu maar stilzwijgend voorbijgaan.

Van meer belang is het in deze zaak, dat Prof. Haitjema's kerkbegrip zoo egaal is.

Om dit te bewijzen, willen we Prof. Haitjema zoover mogelijk tegemoettreden.

Wij voor ons gelooven niet, dat Junius de roeping van de kerk ten opzichte van het Schriftgezag in het bedoelde citaat volledig heeft omschreven, noch ook naar volledigheid gestreefd heeft.

Maar goed, wij stappen voor een oogenblik op Prof. Haitjema's standpunt over en houden ons aan het „dóórgeven" en „verbreiden".

Nu is echter dit zijn fout, dat hij vergeet, dat de kerk verschillende functies en organen heeft.

De heele kerk en alle kerken moeten wel „doorgeven" en „verbreiden", maar alle functies en organen doen dit niet op dezelfde wijze.

Op den kansel geschiedt dit anders dan door het huisbezoek, op de kerkeraadsvergadering weer anders dan op de catechisatie.

Zoo nu ook heeft een Synode een eigen wijze van „doorgeven" en „verbreiden".

Daar heeft Prof. Haitjema echter geen oog voor.

Het is hem „alles eins".

Om dit met een beeld toe te lichten.

Het lichaam heeft o.m. tot taak om wat er in de ziel leeft „dóór te geven".

Maar nu kan men toch niet aan oog, mond, hand, voet eenzelfde wijze van „dóórgeven" opleggen.

Men kan niet allen b.v. den eisch stellen: geef